

ІДЕЯ МИРУ В БІБЛІЇ: БАЗИСНІ СМИСЛОУТВОРЮЮЧІ СТРУКТУРИ

Метою цієї розвідки є дослідити досвід біблійної традиції у проголошенні та збереженні універсальної ідеї миру. Автор намагався проаналізувати деякі основні смислові структури цієї ідеї, означити співвідношення її онтологічного, аксіологічного, соціального, етичного та особистісного аспектів.

Ця розвідка являє собою спробу впорядкувати текстуальний матеріал та запропонувати початкові зауваження до аналізу деяких смислових структур, що лежать в основі ідей миру та толерантності. Визначення предмета та джерельна база дослідження ґрунтувалися на кількох припущеннях. По-перше, це твердження про необхідність більш повного дослідження світоглядних засад становлення і функціонування ідей миру та толерантності в історії європейської культури. Зокрема, більш уважне дослідження онтологічного аспекту мало б врівноважити наявні здобутки, що відносяться переважно до етичної, психологічної та правової сфер. По-друге, це твердження про виключну роль біблійної традиції як носія та ретранслятора базисних смислових структур архетипічного характеру, властивих європейській культурі. По-третє, ідея "миру" (виявлена в єврейському понятті עוֹלָם та грецькому $\epsilon\pi\eta\eta\eta$) розглянута як одна з базисних та смислоформуєчих щодо ідеї толерантності. Вона доволі повно представлена в канонічних текстах Біблії¹ в онтологічному, аксіологічному, соціальному та етичному аспектах.

1. Мир як стан універсуму: світовий порядок, повнота, досконалість, завершеність, гармонія. Мир є універсальним впорядкуванням, що протистоїть "безладу". Наведено спочатку фрагменти з Нового Завіту як дуже показові: "Бог не є Богом безладу, але миру" (*οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασία ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνη*) (1 Кор. 14:33)². Встановлення миру є актом універсального масштабу. Це – універсальна гармонізація стосунків у системі "Бог-світ-людина": "А тепер у Христі Ісусі ви, що колись далекі були, стали близькі Христовою кров'ю. Він бо наш **мир**, що вчинив із двох одне й зруйнував серединну перегороду, ворожнечу, Своім тілом,

*Він Своєю наукою знищив Закона заповідей, щоб з обох збудувати Собою одного нового чоловіка, **мир** чинивши, і хрестом примирити із Богом обох в однім тілі, ворожнечу на ньому забивши" (Еф.2:13-16).*

Мир представляється як проекція ідеально сприятливих умов природного та суспільного життя. Стан миру усвідомлюється в категоріях життєвого спокою та безпеки: "... Коли Бог буде зо мною, і буде мене пильнувати на цій дорозі, якою ходжу, і дасть мені хліба їсти та одягу вдягнутись, і я з **миром** вернуся до дому батька свого, то Господь буде мені Богом..." (Бут. 28:20-21); "...І дам **мир** у Краю, і ви будете лежати, і ніхто не вчинить, щоб ви тремтіли, бо злу звірину винищу з землі, а меч не перейде через Край ваш" (Лев. 26:6). Мир символізує багатство, процвітання, "насиченість" життя. "Праведний буде цвісти в його дні, а **спокій великий** (у Синод., за LXX – "**обиліе мира**" (πληθὺς εἰρηνηζ)³ – С.Г.) аж поки світитиме місяць" (Пс.72(71):7). Бог "... чинить мир у границі твоїй, годує тебе пшеницею щирою" (Пс.147:14(3)). Повнота, завершеність, досконалість буття підкреслені подвоєним вживанням: ВН – עוֹלָם עוֹלָם – "**совершенный мир**" (Синод.), "**повний спокій**" (Огієнко) (Іс.26:3). З поняттям миру, примирення корелюється поняття "уся повнота" ($\text{πληρῶμα κατοικησαι}$): "... ибо благоугодно было Отцу, чтобы в Нем обитала **всякая полнота**, и чтобы посредством Его **примирить** (ἀποκαταλλάξαι , у Огієнка тут – менш вдале "поєднати" – С.Г.) с Собою все, **умиротворив** (εἰρηνοποιῶν) через Него ... и земное и небесное" (Кол 1:19-20). Стан миру виявляється як стан возз'єднання розділених фрагментів реальності.

Відсутність миру – символ негативного стану існування: дисгармонії, нещастя: “Не знав я **спокою** й не був **втихомирений** (ВН – לֹא שָׁלוֹמִי וְלֹא שָׁלוֹמִי וְלֹא שָׁלוֹמִי) (Синод. – “нет мне **мира**, нет **покоя**”. – С.Г.) і я не відпочив, та нещастя прийшло!...” (Йов, 3:25-26). Мир втрачається через порушення світової гармонії – через “гріховність”, “беззаконня”, “нечестивість”. “Для безбожних **спокою** немає, говорить Господь” (Синод. – “нечестивым же нет **мира**” – С.Г.) (Іс.48:22); теж саме в Іс. 57:21; Пс.38(37):3-4. “Дороги **спокою** (Синод. – “пути **мира**” (ВН – דֶּרֶךְ שְׁלוֹמִים – С.Г.) вони не знають, і правосуддя немає на їхніх стежках, вони покрутили собі свої стежки, і кожен, хто нею ступає, не знає **спокою** (Іс. 59:8). Відсутність миру цілком закономірно усвідомлюється через релігійний образ “Господнього покарання” (Іс.57:21) та символ “меча Господнього” (Єр.12:12). Антитезами миру в біблійних текстах виступають зартикульовані емоційні відповідники гранично деструктивних та дисгармонійних станів буття, наприклад: “сум’яття та жаху” (Єр.30:5). Те ж стосується душевно-емоційного виявлення відповідних станів індивідуального існування: “віддалення миру від душі” – причина “жालу” та “скорботи” (Єр.3:17).

Мир є включеним у колообіг “світового часу”, коли “усьому свій час” – проте, включений, очевидно, як певний “завершальний”, “звершувальний” стан; це підкреслено особливими поетичними засобами: “Для всього свій час, і година своя кожній справі під небом: час родиться і час помирати, час садити і час виривати посаджене, час вбивати і час лікувати, час руйнувати і час будувати, час плакати й час реготати, час ридати і час танцювати, час розкидати каміння і час каміння громадити, час обіймати і час ухилятися обіймів, час шукати і час розгубити, час збирати і час розкидати, час дерти і час зашивати, час мовчати і час говорити, час кохати і час ненавидіти, час війни і час **миру!**” (Екл.3:1-8).

Смерть праведника, що знав “шляхи миру” і прямував ними, демонструє відсторонення, звільнення від зла, сходження до миру. Фактично, така смерть є конечним утвердженням миру – незважаючи на спротив обставин і пануючу нездатність живих досягнути таємниці цієї “пограничної ситуації”. Тому відчутним є мотив трагічності буття і як наслідок – трагедійності існування: “Праведний умирає, і немає нікого, хто б узяв це до серця, ... і немає такого, хто

б те зрозумів, що від зла забирається праведний з світу! Він відходить із **миром**; на ложах своїх спочивають, хто ходить прямою дорогою” (Іс.57:1-2).

2. Зіставлення з Абсолютом – теологічний вимір. Джерелом миру в Біблії є персоналізований Бог. Він – “**Примиритель**” (ВН – שִׁלְמוֹת) (Бут.49:10); Він “вчиняє нам мир” (ВН – שָׁלוֹם לָנוּ) (Іс.26:12); Він – “**Бог (Господь) миру**” (δε θεος της ειρηνης) (Рим.15:33; Філ.4:9; 1Сол.5:23; 2Сол.3:16; Євр.13:20); “**Бог любові й миру**” (ο θεος της αγαπης και ειρηνης) (2Кор.13:11). Мир, що “вищий від усякого розуму”, є “**миром Божим**” (η ειρηνη του θεου) (Філ.4:7).

Мир для носія біблійної свідомості пов’язаний із встановленням Божественного царювання, з образами радості і спасіння: “Які гарні на горах ноги благовісника, що звіщає про мир, що добро провіщає, що спасіння звіщає, що говорить Сіонові: Царює твій Бог!” (Іс.52:7). Сила, впевненість, дана через єдність з Богом, через присутність Бога в житті людини: “**Мир великий**” (ВН – שְׁלוֹם רָב) для тих, хто кохає Закону Твого, і не мають вони спотикання” (Пс.119(118):165); “... щоб мали ви мир у Мені...” (Ів.16:33). Формула “**Завіт миру мого**” (ВН – בְּרִית שְׁלוֹמִי), відкрита в акті Об’явлення, є практичним і персоналізованим виявленням Божественної милості (חַסְדֵּךָ) (Іс.54:10).

Мир розглядається як **досконалий релігійний стан**. Так, жертвоприношення можливе лише у стані миру: “... І сказали вони: Чи твій прихід то **мир**? А він відказав: **Мир!** Я прийшов, щоб принести жертву Господеві...” (1Сам.16:4-5). Мир є внутрішнім та суспільним станом, необхідним для істинного релігійного поклоніння: “... коли принесеш ти до жертівника свого дара, та тут ізгадаєш, що брат твій щось має на тебе, залиши отут дара свого..., і піди, **примирись** (διαλλαγηθι) перше з братом своїм, і тоді повертайся, і принось свого дара” (Мт.5:23-24). Через категорію миру також показана амбівалентність стосунків з Богом: “**завіт життя і миру**” (ВН – בְּרִית הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם) (LXX – η διαθηκη της ζωης και της ειρηνης) даний для остраху і благоговіння (Мал. 2:5).

3. Мир як вища цінність. Досягнення миру виступає як безумовне та абсолютне покращання світу і “якості життя”. Невипадково поняття миру вживається в контексті зіставлення менш цінного з найціннішим (мідь-золото, залізо-срібло) (Іс.60:16-17). Мир є об’єктом прагнення –

“бажане” тут фіксується як найвища цінність у її практичному вимірі. Це підтверджують численні прохання миру (Пс.122(121):6-9). Формули вітання, що містять побажання миру, символізують максимальний вимір бажаного – на індивідуальному, суспільному та універсальному рівнях: “...І тобі мир, і дому твоєму мир, і всьому, що твоє, мир” (1Сам.25:6). Забезпечення блага, повноти та енергії існування, які зіставляються лише з Абсолютом, виявлена у ритуальному “благословінні миром” (Пс.29(28):11).

Мир – серед вищих духовних цінностей – “плодів духу”, що протистоять “учинкам тіла” (плоті) (Гал.5:19-23). Мир – не поруч з “їжою і питтям”, а поруч з “праведністю” (Рим. 14:17). На вищих щаблях ієрархії духовних цінностей мир уміщений поруч із “життям” (Рим.8:6). Мир виповнює, компенсує будь-які інші “негаразди”, цим підкреслюється його найвище місце в ієрархії цінностей: “Ліпший черствий кусок зо спокоєм (Синод. – “и с ним мир”), ніж дім, повний учти м'ясної зо сваркою” (Прип.17:1).

4. Мир у спільноті: повнота і гармонія стосунків. Характерним є те, що гармонійність відношення до світового порядку, до вічності показана через традиційні культурні форми забезпечення суспільної цілісності. Один з базисних соціальних зв'язків, що відіграє важливу роль у формуванні історичної свідомості – зв'язок між поколіннями як зв'язок з предками, “отцями”. У біблійному тексті це зв'язок “миру” (Бут. 15:15). Мирний союз забезпечує гармонійні стосунки у спільноті, які є “робленням добра” (Бут. 26:28-29). Мир для окремої людини залежить від миру і добробуту усієї спільноти; кожен має цьому сприяти (Єр. 29:7). “Мирність” є критерієм ототожнення та ідентифікації, а також своєрідною інтегральною характеристикою соціальної взаємодії – співжиття та єднання-споріднення: “Ці люди вони приятні до нас (Синод. – “мирны с нами” (ВН – פִּרְיוֹן; LXX – εἰρηικοί), і нехай осядуть у краю... Дочок їхніх візьмімо собі за жінок, а наших дочок даймо їм” (Бут. 34:21).

Необхідною соціально-комунікативною моделлю у багатьох традиціях є пропозиція миру. В Біблії її необхідність у кожній конфліктній ситуації формулюється як норма, заповідь (напр., Второзак.20:10-12). “Творіння миру” – виявлення найвищої владної прерогативи – “держави”. Воно має теократичний аспект, і він у Біблії найважливіший: Бог творить мир, ви-

являючи свою “державу” (Йов 25:2). Проте і земна влада має пам'ятати про миротворіння як найважливіше політичне завдання. Миролюбство – одна з необхідних якостей для носія влади (1Тим.3:2-3). Провозвістя миру, в разі, коли воно реально здійснювалося, мало значний вплив на суспільство; воно оцінювалося незрівнянно вище, ніж провіщання війни та інших нещасть. Виправдання мирного провозвістя було критерієм істинності пророчого служіння: “Ті пророки, що від віків були передо мною і перед тобою, пророкували про численні краї та про царства великі, про війни, і про голод та про моровицю. Пророк, що пророкує про мир, коли справдиться слово пророче, буде пізнаний цей пророк, що його справді послав Господь” (Єр.28:8-9). Це важливо відзначити з огляду на унікальність біблійних пророків як своєрідних “провідників політичних технологій” у старозавітну епоху.

5. Мир як наслідок морального діяння.

Запорукою індивідуального та суспільного миру є дотримання світового порядку, усвідомлене як виконання заповідей, “Божих повелінь” (Вих.18:23). Праведність, яка торжествує, призводить до великого миру (LXX – πληθος ειρηνης) (Пс.72(71):7; Іс. 48:18). “Мир” – символ практичного “добраго” ставлення до “ближніх”. “Шукання миру”, як і “миротворіння” – наслідування та реалізація етично позитивних моделей поведінки: “Не хапай (Синод. – “не погуби”) мене з грішними й тими, хто чинить безправство, хто плете своїм ближнім про мир, але зло в їхнім серці!” (Пс.28(27):3); “Відступися від злого і добре чини, миру шукай і женися за ним!” (34(33):15; 1Пет.3:11); “Отож, пильнуймо про мир, та про те, що на збудування один одного!” (Рим.14:19);

Мир як стан душі та життєва позиція визначається цілою низкою позитивних моральних якостей; корелюється з поняттями “досконалості” та “мудрості” (Прип. 3:1-2; Кол. 3:12-15; Як. 3:17), “доброти” і “терпимості” (Пс. 37(36):11,37). Терпимість, покора, лагідність є основою сумирності, яка, у свою чергу, стає виявленням любові. Мир, сповнений і натхненний любов'ю, виступає як гармонія внутрішнього світу і міжособистісних стосунків: “... щоб ви поводитися гідно покликання, що до нього покликано вас, зо всякою покорою та лагідністю, з довготерпінням, у любові терплячи один одного, пильнуючи зберігати єдність духа в союзі миру” (Еф.4:2-3).

Миротворіння – одна з найвищих чеснот. Миротворці сповнені радості в серцях, “блаженства”: “*В серці тих, хто зло оре, омана, а радість у тих, хто дораджує мир*” (Прип. 12:20); “*Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть*” (Мт. 5:9). “Примирення з ворогами” – один з символів ідеальної винагороди за праведність: “*Як дороги людини Господь уподобає, то й її ворогів Він замирює з нею*” (Прип. 16:7). Непримиримість – характеристика дисгармонійного стану душі, пов’язана з цілою низкою негативних якостей. Особливо небезпечним є свідоме порушення миру. Воно розглядається як вияв злої волі, потурання вселенському злу, що заслуговує на найсуворіше покарання (1Цар. 2:5-6,33; Рим. 1:28-32;). Нагле, віроломне порушення миру (“*пролити воєнну кров у час миру*”) – найтяжчий злочин, що заслуговує на найсуворіше покарання (1Цар. 2:5-6,33). Існує суттєва єдність “миру” і “правди”. “Правда” мислиться як осягнення закономірності існування світу (біблійною мовою – таємниці звершення “Божих судів”). Мир виявляється “ділом правди”, справою морального вчинку. Відповідно “правда” стає основою практичного діяння (“правосуддя”). Мир зіставляється з такими “плодами правосуддя”, як спокій та безпека. Мир не ототожнюється зі спокоєм та безпекою, але показаний як їхній внутрішній зміст. Без правди немає правосуддя, без миру немає спокою та безпеки: “*Милість та правда спіткаються, справедливість та мир поцілюються*” (Пс. 85(84):11); “*І буде роботою істини мир, а працею правди спокійність й безпека навіки*” (Іс. 32:17); “*А плід правди сіється творцями миру*” (Як. 3:18). Життя, гармонійно побудоване, є “*шляхом миру*” (ВН – $\omega\lambda\omicron\mu\ \delta\omicron\mu\omicron\ \delta\omicron\mu\omicron$) (Іс. 59:8). Мир пов’язаний також і з правдивістю, щирістю. Так, обіцянкою миру можна обманути. Такі обіцянки “*лікують рани*”, тож ними не можна користуватися легко-важно або з корисливою метою; це – “*мерзота*” (Єр. 4:10; 6:13-15; 8:15; 14:13; 23:17).

6. Мир як спосіб виявлення особистості. Мир як стан світового буття, людського існування і духовного життя необхідно розглядається крізь призму людської активності, зусилля, дії, відповідальності, в основі яких, за біблійним світоглядом, лежить мотив “співробітництва з Богом” – співучасті людини у процесі творення світу та історичного розгортання його потенцій. Мир розглядається як система стосунків, вибудованих і виявлених через

свідому взаємодію суб’єктів – через “угоду про мир”. Мир є наслідком “*завіту миру*” (ВН – $\omega\lambda\omicron\mu\ \delta\omicron\mu\omicron$, LXX – $\delta\iota\alpha\theta\eta\kappa\eta\nu\ \epsilon\iota\pi\eta\nu\eta\varsigma$): “*...Тому скажи: ось Я даю йому свого заповіта: мир*” (Чис. 25:12); “*... І складу з ними заповіта миру, це буде вічний заповіт із ними...*” (Єз. 37:26). Іntenція до встановлення гармонійних стосунків з Богом та світом виявлялася у ритуалізованих формах. Практикувалася добровільна жертва, що символізує прагнення до миру, так звана “мирна жертва” (ВН – $\omega\lambda\omicron\mu\ \mu\epsilon\tau\omicron\ \mu\epsilon\tau\omicron$) (Лев. 3-10, Чис. 6; 7); у LXX там вжито: $\theta\upsilon\sigma\iota\alpha\zeta\ \sigma\omega\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$, “жертва заради спасіння”, “випкупна жертва” – це видається показовим з огляду на подальший розвиток жертвовної символіки у християнстві: добровільна жертва Бога, який віддав Сина Свого на розп’яття, є жертвою “випкупною”, “заради спасіння” і водночас, за традицією – жертвою “мирною”.

Мир як певний ідеальний зміст міжособистісних стосунків та відносин особистості зі світом вирізняється універсальністю, “тотальністю”, необхідно поширюється на “ближніх” і “дальніх”: “*Я исполню слово: мир, мир (Огієнко – “спокій, спокій” – С.Г.) дальньому і ближньому, говорить Господь...*” (Іс. 57:19).

Заклик до примирення в біблійному тексті має безпосередньо етичний і навіть правовий характер; проголошується бажаність примирення добровільного, без втручання держави: “*Зо своїм супротивником швидко мирися, доки з ним на дорозі ще ти, щоб тебе супротивник судді не віддав, а суддя щоб прислужникові тебе не передав, і щоб тебе до в’язниці не кинули...*” (Мт. 5:25). Примирення тут стає подоланням відчужених форм та моделей співіснування. Одним з аспектів цього є “життя у мирі” як подолання егоїзму: “*...Думайте між собою однаково; не величайтеся, але наслідуйте слухняних; не вважайте за мудрих себе! Не платіть нікому злом за зло, дбайте про добре перед усіма людьми! Коли можливо, якщо це залежить від вас, живіть у мирі зо всіма людьми!*” (Рим. 12:16-18).

Мир досягається завдяки внутрішній визначеності особистості, яка вступає у взаємодію з іншими. Символом такої визначеності виступає в Біблії, зокрема у новозавітному тексті, поняття “сіль”: “*Сіль добра річ. Коли ж сіль несолоною стане, чим поправити її? Майте сіль у собі, майте й мир між собою!*” (Мк. 9:50). То ж “мати у собі сіль” – значить сутнісно визначатися як особистість – бо ж “сіль має бути солоною”. А

"мир між собою" виступає тоді як модель співіснування особистостей. Побаження миру є також формою подяки за активну діяльність особи, спрямовану на творчу вибудову міжособистісних стосунків: "...слава, і честь, і мир усякому, хто чинить добре ..." (Рим.2:10).

Толерантність часто визначається через взаємні моральні та правові обмеження, це свого роду "негативне визначення". Таке визначення фіксує і фактично виправдовує розмежування різних культур та релігійних традицій. У цьому випадку поняття миру також визначається "негативно", як стан відсутності війни чи іншого зіткнення (як правило, тимчасовий). "Негативні" визначення - хоча вони і відбивають нещасливий історичний досвід - вкорінюють цей досвід у сучасність та проєктують його у майбутнє. Натомість перспективнішими видаються

"позитивні" визначення миру і толерантності. Навіть попередній аналіз біблійного матеріалу виявляє певні засади таких визначень:

- "толерантність" не є просто обмеженням агресії та претензій щодо "іншого", але вона є по суті станом "мирності", "сумирності";
- "мирність", "сумирність" означають стан "перебування в мирі" і прагнення цього стану;
- "мир" є освяченим релігійними традиціями станом універсальної гармонії між світом та людиною, ситуацією повноти існування, зіставленою з Абсолютом.

Досвід біблійної традиції в осягненні та досягненні стану миру та сумирності видається набагато глибшим та універсальнішим, ніж будь-яке політичне визначення миру або етичне визначення толерантності. Цей досвід, як і досвід інших релігій світу, заслуговує на реконструкцію через аналіз священних текстів, етичних та соціальних вчень, заданих ними моделей практичної поведінки.

Примітки

¹ Бралися до розгляду канонічні тексти християнської Біблії в грецькій версії (Старий Завіт у перекладі Септуагінти (далі - LXX) [1] та Новий Завіт у традиційних та критичних виданнях [2]), а також єврейський текст іудаїстського Святого Письма за найавторитетнішим критичним виданням (далі - Biblia hebraica - ВН) [3]. Проводилося тотальне зіставлення понять *cibis*, в давньоєврейському тексті та *εἰρήνη* в грецькому з відповідниками "мир" та "спокій" в українському перекладі І. Огієнка [4] та "мир" у російському Синодальному перекладі [5]. До уваги бралися також деякі близькі за смыслом поняття (*διδάσκαλος*, *•σπομαλλοσσο*), їхні похідні та відповідники (такі, як "примирнення"). Використовувалися також спеціалізовані допоміжні джерела [6]. Початковий аналіз спонукає зробити кілька застережень. Так, біблійні цитати у пропонованій статті часто подані не лише в перекладі Огієнка (Огієнко), але й у Синодальному (Синод.), який, на думку автора, часом є більш задовільним в плані відповідності аналізованого поняття до давньоєврейського та грецького джерел (зокрема,

Огієнко доволі часто вживає послаблене за смыслом поняття "спокій"). Далі, автор мінімально акцентував на власне релігійно-богословському аспекті функціонування поняття "мир" (наприклад, в контексті ідей монотеїзму, христології або християнської сотеріології). Натомість панувало прагнення започаткувати філософську реконструкцію поняття, визначити співвідношення онтологічного, аксіологічного, соціально-етичного та персоналістичного аспектів - незалежно від цілком можливої невідповідності до класичних церковних правил біблійної екзегези.

² У дужках (...) поруч з фрагментами українського та російського перекладів наведені фрагменти оригінального біблійного тексту, запропоновані для зіставлення або уточнення.

³ Через технічні ускладнення з використанням деяких грецьких шрифтів при наборі цієї статті, написання фрагментів біблійного тексту, взятих з Септуагінти (LXX) та грецького Нового Завіту, буде стандартизованим і дещо відрізнятиметься від нормативного написання традиційним біблійним діалектом *конті*.

1. Septuaginta (LXX)/ Ed. Alfred Rahlfs, Wurt. Bibelanstalt. - Stuttgart, 1952.

2. Novum Testamentum Graece post Eberhard Nestle et Erwin Nestle communiter ediderunt Kurt Aland, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, Allen Wikgren apparatus criticum recensuerunt et editionem novis curis elaboraverunt Kurt Aland et Barbara Aland una cum Instituto studiorum textus Novi Testamenti Monasteriensi (Westphalia). Deutsche Bibelstiftung - Stuttgart, 1979; The New Testament in Greek. / Ed. by United Bible Societies (UBS), 3-rd edition. - London 1975; The New Testament in the original Greek according to the Byzantine/Majority textform. - Atlanta, USA, 1991.

3. Biblia hebraica/ Ed. R. Kittel, Wurt. Bibelanstalt. - Stuttgart, 1963; 13 edition; а також: Библия.Тора, Пророки, Писания и Новый завет: в рус. пер., с парал. текстом на иврите. - Иерусалим, 1991.

4. Библия або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєвр. та грецьк. на українську наново перекладена. - United Bible Societies, 1991.

5. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета в русском переводе с приложениями. Учебное издание. "Жизнь с Богом". - Брюссель, 1973, репр. 1988; Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. - Изд. Московской патриархии, М., 1968.

6. Ключевые понятия Библии в тексте Нового Завета: Словарь-справочник "Библия для всех". - СПб, 1996; Краткий греческо-русский словарь Нового Завета. "Библия для всех". - СПб, 1995; *Xavier Leon-Dufoir*. Мир//Словарь библ. богословия. - Брюссель: Изд-во " Жизнь с Бо-

гом", 1990 - С. 575-582; Толковая Библия, или комментарии на все книги Св. Писания Ветхого и Нового Завета (ред. А.П.Лопухина): В 7 т. - СПб., 1904-1910 (перевид: Стокгольм, 1987-1989).

Sergiy Golovashchenko

THE IDEA OF PEACE IN THE BIBLE: BASIC SENSE BUILDING PATTERNS

The purpose of the research is to analyze the experience of the Biblical tradition in declaring and securing the universal ideas of peace. Author have attempted to analyze of some basic semantic structures of this idea, to define correlation of its ontological, axiological, social, moral and personal aspects.